

КИРИЛО ГВОЗДИК – ЗАБУТИЙ І ВІДНАЙДЕНИЙ ХУДОЖНИК-БОЙЧУКІСТ (1895 – 1981)

Ярослав Кравченко

Kyrylo Gvozdyk - forgotten and retrieved boichukist artist (1895-1981)

Yaroslav Kravchenko

This paper looks at the tragic fate of one of the most prominent painter among the so-called Boychukist group Kyrylo Gvozdyk. We try to trace his biography and artistic evolution from his early years, when he was close to Mykhailo Boychuk, until his late period and tragic death in 1981. In 1927-1928 K. Gvozdyk while being a student in Mikhailo Boychuk's workshop at Kyiv Art institute together with his colleagues Antonina Ivanova and Maria Yunak painted frescoes for All-Ukrainian Central Executive Committee rural sanatorium situated on Khadzhibey Estuary near Odessa. Unfortunately, only photos of these frescoes survived as the Sanatorium was demolished in 1964. After he completed his education, Gvozdyk became member of Association for Revolutionary Art of Ukraine, founded back in 1925 by Mykhailo Boychuk. In 1928, Kyrylo Gvozdyk had two of his tempera paintings ("A peasant in trouble", "A Shepherd") exhibited in Ukrainian pavilion at the Venice Biennale. Italian journalists highly praised these works and referred to Gvozdyk as "Ukrainian Gouguin". The Soviet authorities crudely interrupted his early success. In 1936, Gvozdyk was falsely accused in "systematic anti-Soviet activities". He was sentenced to labour camps for 10 years and revocation of rights for 5 years. In 1949, his sentence was aggravated to imprisonments for life. Upon Stalin's death in 1956, the painter was finally rehabilitated and could be back to work. Nevertheless, years of prosecution and imprisonment made him change his manner. Gvozdyk renounces "boychukism" and follows authority-approved Socialist realism course until his death in 1981. Among his most notorious works in the "boychukist" style one should name "Shepherds" (1927), "Radio in the village" (1928), "Peasants in the field" (1929), "A mass meeting" (1920s).

Key words: Kyrylo Gvozdyk, school of monumental art, boychukism, tempera, painters repressions.

«Кирило Гвоздик: «...І навіщо той бойчукізм здався Вам?» - десять літ тому під таким заголовком вийшла перша стаття про забутого часом художника-бойчукіста в часописі Артанія (Кравченко, 2008, с. 26–31). За ці роки автору вдалось розшукати і доповнити творчу біографію Кирила Гвоздика новими матеріалами з приватного архіву родини мистця та протоколами допитів, які в Державному архіві СБУ опрацював внук художника Дмитро Мороко. Розповідь про трагічну й водночас суперечливу долю учня Михайла Бойчука й подаємо нашим читачам.

«У зв'язку з тим, що вже понад 40 років минуло з тих пір, як я не приймав участі в художніх виставках і думаю що зі складу журі мало хто знає мене за виставками в двадцяті та тридцяті роки, тому я хочу коротко викласти свою творчу діяльність у ті роки», - так писав у заяві до журі виставки «Земля і праця» художник Кирило Гвоздик 23 жовтня 1975 року, не уникаючи в оповіді постаті свого Вчителя – Михайла Бойчука (Архів родини художника).

Мальовниче село Ребедайлівка на берегах невеличкої річечки Лаврусихи – притоки Тясмина, що на Черкащині. Тут 22 червня 1895 року в хліборобській родині, що «складалась із восьми осіб» та мала в господарстві «дві з половиною десятини землі та пару конячок» народився Кирило Гвоздик (Бажан 1973, с. 53). «Вся наша сім'я, в тому числі і я, були баптистами до 1915 року – до призову в царську армію», - згадував пізніше художник.

Про ранні роки життя майбутнього мистця даних немає. Можливо, що він навчався в недалекому від села містечку Кам'янці, двадцятилітнім був призваний до війська, й до весни 1917 року служив рядовим у лейб-гвардії Петроградському полку. Повернувшись додому, в серпні того ж року був зарахований до військової частини в Кременчуку – Гайдамацький Кіш Слобідської України під проводом Симона Петлюри відзначився в визвольних боях за Київ та взяття Арсеналу. В лютому вісімнадцятого повернувся додому. В негараздах, непевності і тривозі минув рік. Влітку 1919 року рішенням сходу села був разом з десятьма односельчанами мобілізований в денікінську армію «в якості телефоніста, так як я відмовився брати в руки гвинтівку з релігійних переконань». Однак за два тижні повернувся до рідного села. (Ці події з життя художника стали одним із пунктів обвинувачень в протоколах допитів в слідчому ізоляторі НКВС як 1936-го, так і 1949-го років) (Архів родини художника).

До 1920 року жив в Ребедайлівці, працюючи у господарці свого брата та обробляючи земельну ділянку, що дісталась йому по смерті батька. Зацікавившись народним малюванням, К. Гвоздик восени переїздить до Києва «з наміром навчання в художньому інституті». Як згадував пізніше: «...з того часу постійно в рідному селі... не проживав».

Спочатку відвідував зразкові художньо-педагогічні курси при інституті пластичних мистецтв, де викладали М. Трубецька та К. Єлева. За рекомендацією останнього, вже досвідченим юнаком, 1923 року Кирило Гвоздик вступив на малярський факультет Інституту пластичних мистецтв, який після злиття з Київським архітектурним інститутом 1924 року став іменуватись Київським художнім інститутом. З огляду на певні здібності до монументального живопису, разом з М. Азовським та В. Бурою, Кирила Гвоздика зарахували до майстерні професора Михайла Бойчука (Кравченко 2010, с. 130). «Зі мною вчилися Рокицький, Холостенко. Липковський, Томах і ряд інших студентів, які склали пізніше групу «бойчукістів»», - читаємо в протоколах допитів художника 1949-го року.

Майже тридцятилітній студент-неофіт одразу ж влився у творче життя майстерні, брав участь у «першому досліді фрескового розпису» на стінах аудиторій художнього інституту. Проте фрески було по-варварському знищено після реорганізації КХІ початком 1930-х років. Як згадував художник В. Овчинников: «Тоді знищено майже всі роботи студентів монументального відділу. Знищили їх як крамолу – боязко, з страхом»...

Саме тут кристалізувалася цікавість молодого мистця до узагальнень та монументалізації малярської форми, до пошуків конструктивно виправданих композицій. У майстерні М. Бойчука К. Гвоздик вивчав старовинні мозаїки та фрески, робив із них натурні від рисовки, адже графічний та колористичний аналіз давньоруських та проторенесансних фрескових композицій відігравав важливу роль у художній системі навчання монументальної майстерні. Станкові полотна, у яких втілювались ці ідеї були експоновані К. Гвоздиком на виставках київських художників 1924-го та 1926-го років, всеукраїнських (від 1926 року) та всесоюзних (від 1927 року) (Кравченко 2017, с. 31).

Ще студентом старшого курсу, разом з М. Бойчуком та іншими учнями майстерні – А. Івановою, М. Рокицьким, М. Шехтманом, молодий мистець взяв участь у розписах Селянського санаторію ім. ВУЦВК на Хаджибейському лимані в Одесі (1928). Санаторій, збудований за проектом архітекторів О. Бекетові та М. Покорного, був лічницею нового типу, і його планувальна та об'ємно-просторова структура мали б відповідати «досягненням медицини, будівельної техніки та естетичним ідеалам нового часу» А монументально-декоративне оформлення парадних залів санаторію «було першою в Радянському Союзі спробою вирішення в широкому масштабі складних проблем монументалізму, здійснених за розгорнутим ідейно-тематичним задумом» (Певний 2005, с. 17-28; Білокінь, 2017, с. 52-59).

Колективними творами майстерні бойчукістів стали центральна композиція «Свято врожаю» і «Землеустрій». Власноруч Кирило Гвоздик виконав фрески «Оранка» та «Розгром поміщицької садиби».

Того ж 1928 року молодий мистець, член АРМУ, експонував свої роботи на виставці у Венеції. Твори учнів майстерні Бойчука італійська преса відзначила вмілим «поєднанням європейської традиції з народним примітивом», а Кирила Гвоздика, який подав виконані в техніці яєчної темпері картини «Селянин у біді» (1927) та «Пастух» (1928), охрестила «українським Гогеном». А 1931 року твори художника було представлено в Цюриху.

Аналізуючи педагогічну діяльність М. Бойчука і його вплив на учнів майстерні, московський мистецтвознавець Вікторія Лебедева писала: «Учні Бойчука, переважно вчорашні селяни, що мали, вступаючи до майстерні, доволі посередню художню освіту і доволі посередній загальний культурний рівень, були, по суті, ближчі до народних майстрів, ніж до професіоналів. Даючи їм міцну професійну школу, Бойчук водночас використовував і те специфічне «уміння», ту фольклорну основу, яка була притаманна їм початково».

По завершенні інститутських студій 1929 року мистець зацікавлено звертається до теми побутового жанру. Він створив низку картин на селянську тематику: «Радіо на селі», «Сніданок комунарів», «Мітинг», «Селяни у полі» (1929 – 1930), в яких висвітлив зміни, що сталися в українському селі за совєтської доби. Особливо виразно це прочитується в композиції «Радіо на селі»: дещо «наївно, ніби крізь призму світосприйняття селянина, відтворено переживання людей – старих і молодих, - що вперше почули голос гучномовця». Майстер змалював постаті селян у виразних переконливих групах, живих позах і рухах, а приглушений колорит темпері ніби доповнює настрій співпереживань слухачів (Литвинець 2016, с. 42-44).

Однак у «рік великого перелому» хвиля ідеологічних розгромних кампаній в українській художній критиці, ініційована сталінським компартійним апаратом, докотилась і до школи Михайла Бойчука, звинуваченій у «візантизмі» та «селянській домініанті» у творчому світогляді. Й, як згадує Кирило Гвоздик, «в 1931 році я механічно вибув з художнього інституту, де я викладав...» (Архів родини художника).

1934 року в Харкові починається «найграндіозніше за розмахом робота бойчукістів» - оформлення новозбудованого Червонозаводського театру. Фрески розміром до 40 метрів під керівництвом Вчителя опрацювали І. Падалка, В. Седляр, О. Павленко, скульптурний декор – Б. Кратко та Ж. Діндо. К. Гвоздик разом із М. Бойчуком виконав перший варіант картону «Свято врожаю», але непорозуміння з Учителем з ідейно-мистецьких міркувань призвели до того, що він полишив роботу й «поїхав геть». (Поїхав, прихопивши з собою молоду дружину Антоніну Тарновську, з якою одружився в Харкові в лютому 1934 року. У Києві молоде подружжя оселилось по вул. Ворошилова 12, кв. 11) (Кравченко 2017, с. 32).

Коли порівнюємо дивом уцілілі фотографії першого картону «Свято врожаю» і вже закінченої фрески, подибуємо в останній значні зміни – «поглиблення» тла-пейзажу в манері соцреалізму, свіжі доповнення – портрети-транспаранти «товаришів» Сталіна, Косіора, Постишева, якими «озброєні» зраділі колгоспники, мальовані в дусі сталінського неокласицизму. (І це в часи, коли у вилюднілих селах Слобожанщини довершував свою справу страхітливий голодомор!?)

«Чи не через ці «доповнення» посварився з Бойчуком Гвоздик і поїхав геть», - риторично запитує мистецтвознавець Олена Ріпко, - а до Харкова була викликана портретистка Г. Юнак, що й доопрацювала «влучні» зауваження Г. Косіора (Ріпко 1996, с. 49).

«В 1935 році я відправився на батьківщину Марії Демченко, - писав пізніше художник, - і там на місці працював над великою картиною “Приїзд Марії на 2-й Всесоюзний комсомольський з’їзд”. Але ця картина не була на виставці, так як в 1936 р. за незалежними від мене обставинами я був відірваний від творчої роботи на багато років. А картина в мою відсутність в часи Вітчизняної війни була знищена хазяями квартири».

Звинувачений за доносом «у систематичній антирадянській діяльності», (як свідчить протокол допиту від 25.XI. 1936р.) Кирило Гвоздик в листопаді того ж року був заарештований органами НКВС. На запитання слідчого, чи «Бойчук у Харкові вів розмови по створенню української контрреволюційної і фашистської групи», художник з гідністю відповів: «Мені про цю контрреволюційну діяльність Бойчука нічого не відомо».

13-15 липня 1937 року, на основі обвинувачувального висновку № 284 Військовою колегією Верховного суду СРСР в м. Києві Кирила Гвоздика було засуджено до «10 років виправно-трудових робіт та 5 років поразки в правах».

Репресовано і твори художника...

Акт розправи над творами бойчукістів, підписаний партійними функціонерами, подає мистецтвознавець Олена Ріпко у праці «У пошуках страченого минулого» (Ріпко, 1996, с. 248). Так, «вересня 8 дня 1937 року комісія в складі інструктора культосвітнього відділу ЦК КП(б)У тов. Попелюха, директора Музею російського мистецтва тов. Раєвського, художників Кодієва і Пашенка в присутності наукових робітників Державного Українського Музею тт.. Адольфа, Резнікова переглянула твори ворогів народу Падалки, Седляра, Гвоздика, Ліпковського, Налепінської-Бойчук та Діндо, які подані на розгляд комісії зі спец. Фонду Державного Українського Музею, і встановила: зазначені твори являються за своїм контрреволюційним бойчуківським формалістичним методом шкідливими, спотворюють нашу соціалістичну дійсність, дають фальшиві образи радянських людей, ніякої художньої та музейної цінності не мають і як твори ворогів народу підлягають знищенню» (Ріпко 1996, с. 59).

Для відбуття покарання засуджений Кирило Гвоздик був відправлений у Володимирську тюрму (Владимирський централ), а відтак етапований у тюрму суворого режиму на Соловецьких островах. У 1939 році був переведений у Норильський табір МВС, де перебував аж до дня звільнення – 2 листопада 1946 року.

Звільнений восени, коли ріка Єнісей вже вкрилась міцним льодом і навігацію (судноходство) було припинено до наступного літа, художник влаштовується скульптором в контору житлового будівництва, де «працював над оформленням міського клубу і інших організацій м. Норильська». Тут же отримав тимчасовий «річний» паспорт.

В червні 1947 року врешті виїжджає в Україну, у рідне село Ребедайлівку, де оселяється в хаті сестри - К. Гвоздик-Замогильної. У грудні цього ж року К. Гвоздику вдається у Кам'янському райвідділі міліції, підклеївши сторінки й приховавши примітку «без права проживання в режимних містах», обміняти тимчасовий паспорт на новий. (Що стане одним із пунктів обвинувачень органів слідства МГБ 1949 року) (Кравченко 2017, с. 33).

Й у січні 1948 року переїжджає до Києва, прописується в Сталінському районі в помешканні своєї дружини й влаштовується на посаду майстра-скульптора в художньо-ремісничому училищі № 17, приховавши свою судимість й те, що був «репресований органами Радянської влади».

Але очі й вуха спостережливих радянських сексотів не дрімали. Як свідчать матеріали нового слідства: «В квітні 1949 року в МГБ УРСР поступив матеріал про те, що в Києві незаконно проживає повернувшись з ув'язнення український націоналіст – Гвоздик Кирило Васильович... 6 квітня був арештований і притягнутий до кримінальної відповідальності». Звинувачений в антирадянській терористичній діяльності та підробці документів, 25 червня 1949 року художник був висланий на позиттєве поселення в Красноярський край.

Реабілітований 27 січня 1956 року, після повернення до Києва й похорону своєї передчасно постарілої від переживань дружини, Кирило Гвоздик відійшов од принципів і теоретичних настанов бойчукізму і, дотримуючись методу соціалістичного реалізму, створював полотна пейзажного жанру – «Вид на Дніпро», «Київський пейзаж» та невеличкі реалістичні натюрморти....

Однак він швидко зрозумів безперспективність і неможливість переробити себе, а долучений до цього стану страх подальших репресій і переслідувань (Як згадувала дочка художника-бойчукіста Григорія Довженка – Леся, що їй запам'яталось з дитинства, що, «коли після ув'язнення до них додому

зайшов К. Гвоздик, він уважно оглянув кімнату, заглянув за шафу, під стіл й лише тоді обережно сів на стілець, подалі відсунувшись від столу й обличчям повернувшись до дверей» призвели до того, що Кирило Гвоздик відмовився від виставково-творчої діяльності, перестав спілкуватись з друзями... Єдиною світлою подією тих днів стало одруження в липні 1965 року з Євгенією Аслановою, яка підтримувала художника в прикрі години розчарувань...

Як згадував художник-бойчукіст Охрім Кравченко, на відкритті його першої персональної виставки у Києві в Спілці письменників 1967 року, де кияни вперше за довгі роки змогли побачити твори, відмінні від загальноприйнятого соцреалізму, Кирило Гвоздик у приватній розмові відчайдушно запитав: «І навіщо здався тобі отой бойчукізм?»... Можливо – боявся, можливо – заздри, що не зумів зібрати сили і повернутись до мистецьких засад свого Вчителя (Кравченко 2008, с. 30).

Вже пізніше, у листі-заяві 1975 року художник писав: «З 1961 року я працював над циклом картин «Нове і старе українське село». Працювати приходилось в тяжких умовах, так як майстерня у якій працюю і по цей день дуже тісна – 13 метрів квадратних і до того ж темна й приходиться працювати весь час при електричному освітленні» (Архів родини художника).

Як з сумом констатував мистецтвознавець Б. Лобановський, «... до самої смерті (К. Гвоздик), закрившись в майстерні, нескінченно переписував нові «невідомі шедеври», які було викинуто після його кончини і використано, можливо, як полотно»...

Окрім творів, що волею долі й стараннями мистецтвознавця Дмитра Горбачова щасливо збереглись у запасниках спецфонду НХМУ, в архіві родини художника автору вдалось виявити декілька олівцевих малюнків, натюрморт та невеличку акварель «Сільський пейзаж вночі», а також низку чорно-білих фотографій вищезгаданих незавершено-перемальовуваних композицій 1961 – 1981 років – «Сліпий з поводитирем», «Кінь вмирає», «Зустріч. Орач», «На торг», «Сільське свято. Приїзд славетного земляка», «Дівчина», «Материнство». Про долю та місцезнаходження цих творів нічого не відомо й науковим співробітникам НХМУ.

...Уже по смерті художника (20.06. 1981), що не дожив до свого вісімдесятишестиліття буквально два дні, в листі Оксани Павленко до Охріма Кравченка, датованого липнем 1982 року, читаємо: «Зацікавила мене у Вашому листі розмова Ваша з Кирилом Гвоздиком про «бойчукізм» - «навіщо той бойчукізм здався Вам» - Гвоздик був одним з талановитих учнів М.Л., якого він (Бойчук) цінив і звертав на нього особливу увагу. Але в останні роки спільної праці – уже після закінчення навчання, і в Хаджибеї і особливо в Харкові між ними виникали конфлікти і особистого і творчого порядку. Гвоздик уже зріс як художник і де в чому йшов своїм шляхом – вірніше шукав свій шлях. Все це закономірно – сам Бойчук в своїх настановах зауважує цю закономірність. В той же час буває, що на шляху шукань молодий художник не тільки «прямує», але й блукає іноді по кривим стежкам, заходить в тупики і на це розмінює свій талант. Я гадаю, що М.Л. якраз спостерігав таку небезпеку ще неокріпшого учня (бувшого, якому він віддав свої сили і свою увагу) і щиро бажав запобігти лиху, а Кирило сприймав це як затиснення своєї індивідуальності – словом: по своєму проблема «батьки і діти»..., в якій і Гвоздик заплатив надто тяжкою ціною... Але, як видно, він так і не зрозумів до кінця всю глибину і складність подій того часу, в яких і сам був жертвою»... (Кравченко 2008, с. 31)

Так трагічно завершився творчий шлях одного з найталановитіших учнів школи Михайла Бойчука.

Ілюстрації:

Група А. Твори та фото з приватного архіву родини художника
(Дмитро Мороко, Київ)

О. Бізюков, І. Врона, К. Гвоздик в майстерні. Фото. Київ, 23.12.1969 р.

К. Гвоздик. Натюрморт. Картон, темпера. 1970-ті рр.

К. Гвоздик. Сільський пейзаж вночі. Папір, акварель, 1960-ті рр.

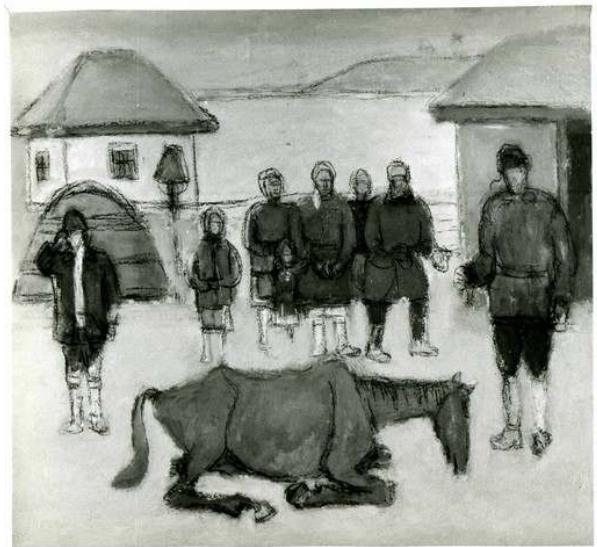
К. Гвоздик. Голова дівчинки. Папір, олівець, 1971 р.

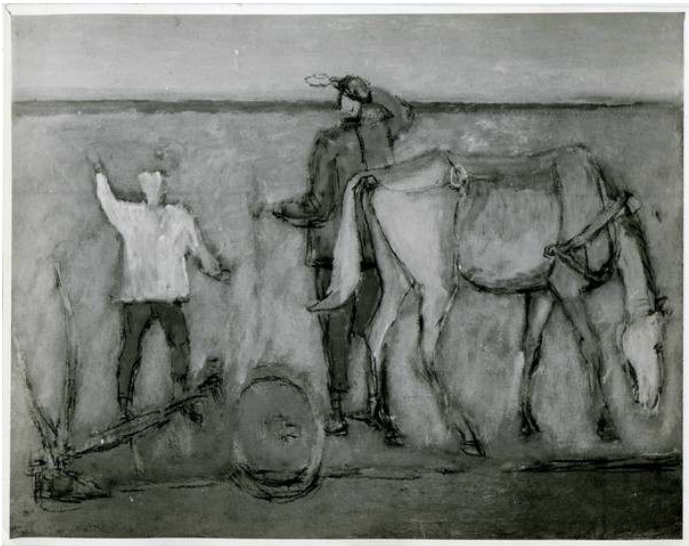
К. Гвоздик. Голова хлопця. Папір, олівець, 1971 р.

К. Гвоздик. Сліпий з поводитирем. Полотно, темпера (?) Фото. 1961-1981рр.

К. Гвоздик. Кінь вмирає. Полотно, темпера (?) Фото. 1961-1981рр.

К. Гвоздик. Зустріч. Орач. Полотно, темпера (?). Фото. 1961-1981 рр.

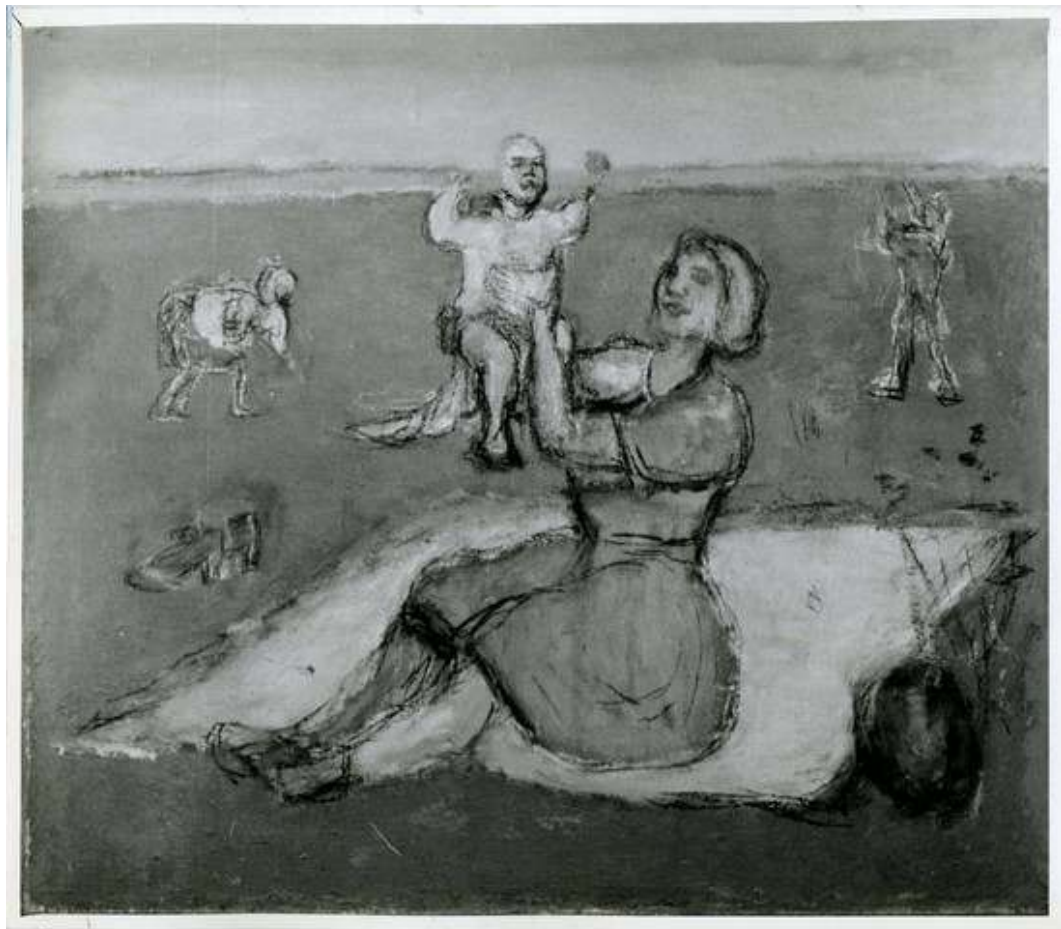
К. Гвоздик. На торг. Полотно, темпера (?). Фото. 1961-1981 рр.

К. Гвоздик. Сільське свято. Приїзд славетного земляка.
Полотно, темпера (?). Фото. 1961-1981 рр.

К. Гвоздик. Дівчина. Полотно, темпера (?)
Фото. 1961-1981 рр.

К. Гвоздик. Материнство. Полотно, темпера (?). Фото. 1961 – 1981 рр.

B. Hryzja kremowa „Jasny i tyd”
 Dyr. Tetyana K.
 Zashchena

19 -

Група Б. Твори К. Гвоздика з колекції НХМУ (Київ)

Селяни на полі. 1928. Карт., темпера. 48х37

Слухають радіо. 1928. П., темпера. 126х158.

Пастухи. 1927. П., о., темпера. 100х145

Родина на згарищі. 1940-і рр. (?) П., накл. на карт., о. 21,5x27,5

Портрет дружини. 1955. П. на дереві, о. 28x36,5

Мітинг. Кінець 1920-х рр. П., темпера. 141x157

Список джерел і літератури

- БАЖАН, М.П., 1973, *Словник художників України*. К.: Мистецтво.
- БІЛОКІНЬ, С., 2017, *Бойчук та його школа*. К.: Мистецтво.
- КРАВЧЕНКО, Я., 2008, Кирило Гвоздик: ... І навіщо той бойчукізм здався Вам?», *Артанія*, №2, 26 – 31.
- КРАВЧЕНКО, Я., 2010, *Школа Михайла Бойчука. Тридцять сім імен*. К.: Майстерня Книги: Оранта.
- КРАВЧЕНКО, Я., 2017, Драматичні перипетії долі Кирила Гвоздика, *Образотворче мистецтво*, № 4, 30 – 33.
- ЛИТВИНЕЦЬ, Ю., 2016, Спец фонд. 1937 – 1939. З колекції НХМУ. К.: Фенікс.
- МЕЛЬНИК, А., 2010, *Михайло Бойчук та його школа монументального мистецтва*. К.: НХМУ.
- ПЕВНИЙ, Б., 2005, *До легенди про фрески на Хаджибейському лимані*. У: Майстри нашого мистецтва. Нью-Йорк: Українська вільна Академія у США. К.: Видавнича група «Сучасність». С. 17 – 28.
- РІПКО, О., 1996, *У пошуках страченого минулого*. Львів: Каменяр.
- РІПКО, О., ПРИСТАЛЕНКО, Н., 1991, *Бойчук і бойчукісти, бойчукізм. Каталог виставки*. Львів.
- СОКОЛЮК, Л., 2014, *Михайло Бойчук та його школа*. Харків: Видавець Савчук О.О.
- ЯЦІВ, Р. та ін., 2012, *Українське образотворче мистецтво: Імена, життєписи, твори (XI – XXI ст.)*. Харків: Факт.

References

- BAZHAN, M.P., 1973, *Slovnnyk hudozhnykiv Ukrayiny* [Dictionary of the Ukrainian artists]. K.: Mystectvo.
- BILOKIN, S., 2017, *Boychuk ta yoho shkola* [Boychuk and his school]. K.: Mystectvo.
- KRAVCHENKO, Ya., 2008, Kyrylo Hvozdyk: ... I navishho toj boichukizm zdavsy Vam? [Kyrylo Hvozdyk ... Why do you need this boichukizm?], *Artaniya*, №2, 26 – 31.
- KRAVCHENKO, Ya., 2010, *Shkola Mykhajla Boychuka. Trydcyat sim imen*. [Mykhailo Boychuk's school. 37 names] K.: Majsternya Knyhy: Oranta.
- KRAVCHENKO, Ya., 2017, Dramatychni perypetiyi doli Kyryla Hvozdyka [Kyrylo Hvozdyk's dramatic varieties of fortune], *Obrazotvorche mystectvo*, № 4, 30 – 33.
- LYTVYNEC, Yu., 2016, *Spec fond. 1937 – 1939. Z kolekciji NXMU*. K.: Feniks.
- MELNYK, A., 2010, *Mykhaylo Boichuk ta joho shkola monumentalnoho mystectva* [Mykhaylo Boychuk and his school of monumental art]. K.: NHMU.
- PEVNYJ, B., 2005, *Do lehendy pro fresky na Hadzhybejskomu lymani* [To the legend about the frescoes of Hadzhybej firth]. In: Majstry nashoho mystectva. New-York: Ukrayinska vilna Akademiya u USA. K.: Vydavnycha hrupa «Suchasnist», 17 – 28.
- RIPKO, O., 1996, *U poshukax strachenoho mynuloho* [In search for lost past]. Lviv: Kamenyar.
- RIPKO, O., PRYSTALENKO, N., 1991, *Boychuk i boychukisty, boychukizm. Kataloh vystavky*. [Boychuk and boychukists, boychukizm. Exhibition catalogue]. Lviv.
- SOKOLIUK, L., 2014, *Mykhailo Boychuk ta joho shkola* [Mykhailo Boychuk and his school]. Harkiv: Vydavec Savchuk O.O
- YACIV, R. and al., 2012, *Ukrayinske obrazotvorche mystectvo: Imena, zhyttyepysy, tvory (XI – XXI st.)* [Ukrainian visual art: name, biographies, works]. Kharkiv: Fakt.

Кирило Гвоздик – забутий і віднайдений художник-бойчукіст (1895 – 1981)

Життєвий та творчий шлях художника-бойчукіста Кирила Гвоздика був важким. Ще навчаючись в майстерні монументального малярства Михайла Бойчука взяв активну участь у розписах Селянського санаторію ім. ВУЦВК на Хаджибеївському лимані в Одесі (1927 – 1928). Ставши членом АРМУ, експонував свої твори «Селянин у біді» та «Пастух», виконані в техніці яєчної темпері, на виставці українського малярства на Венеційському бієнале 1928 року. Звинувачений за доносом «у систематичній антирадянській діяльності» 1936 року художник був засуджений до «10 років виправно-трудоих робіт та 5 років поразки у правах. Репресовано було і твори Кирила Гвоздика.

Ключові слова: Кирило Гвоздик, школа монументального малярства, бойчукізм, яєчна темпера, репресії художників.

Ярослав Кравченко, канд. мистецтвознавства, Львівська національна академія мистецтв (Львів, Україна)

Yaroslav Kravchenko, PhD in art, Lviv National Academy of Arts (Lviv, Ukraine)

Received: 17-02-2018

Advance Access Published: May, 2018